

A NÉMET III. PÁNCÉLOSHADTEST A „FRÜHLINGSERWACHEN” HADMŰVELETBEN, 1945. MÁRCIUS 6-TÓL 15-IG

1945. január elején a német Dél Hadseregcsoporthoz sikerült megragadnia a hadművelési kezdeményezést a magyarországi hadszíntéren. Ugyan a Budapestet célzó német felmentési kísérleteket a 3. Ukrán Front február elejéig sikeresen elhárította, a szovjet hadászati csoportosítás erői a jelentős veszteségek következtében meggyengültek. A németek már a „Konrad 3” hadművelet alatt megkezdték egy újabb nagyszabású akció előkészítését. A főcsapást ezúttal a Balaton és Velencei-tó között délkeleti irányba kellett mérni.¹ Adolf Hitler 1945. január elején – Heinz Guderian vezérezredes, a német szárazföldi haderő megbízott vezérkari főnökének többszöri javaslatára – úgy döntött, hogy az Ardennekből kivont 6. (SS-) páncélosdandártárat pihentetés és feltöltés után a keleti hadszíntérre küldi, de nem a fenyegetett oderai arcvonalszakaszra, hanem Magyarországra.

Hitler azt remélte, hogy a 2. páncélos-, a 6. (SS-) páncélosdandártárat, a Balckeregcsoporthoz² és az E Hadseregcsoporthoz erőinek egyidejű, egy irányba tartó támadásával képes lesz megsemmisíteni a Kelet-Dunántúli és a Budapestet megszálló 3. Ukrán Frontot, ezáltal megszűnik a magyarországi kőolajmezők³ és egyéb nyersanyagforrások, valamint élelmiszeri javak fenyegetettsége, s nem utolsósorban sikerül további szovjet erőket elvonni a berlini főirányból.

Hitler elhatározását – melyet az olaj-szükséglet prioritása véglegesített – részben indokolta, hogy a komáromi olajfinomító képes volt a teljes Dél Hadseregcsoporthoz és a Közép Hadseregcsoporthoz egy részét ellátni. Ebben az időszakban a Dél Hadseregcsoporthoz volt az egyetlen olyan magasabb szintű hadászati csoportosítás, mely egy támadó hadművelet során távlati célokra még el tudott érni.⁴ Február 25-én, a birodalmi kancelláriánál Hitler jelenlétében tartott megbeszélés során elfogadott tervváltozat („C2”) szerint a tervezett támadás súlypontja a páncélosok nagyarányú bevetésére alkalmas térségben, a Sárvíztől (Nádor-csatorna) keletre és a Duna között volt.

A hónap elején viharos időjárás, lehülés és havazás váltotta fel a korábbi a felmelegedést. Emiatt a terep még a láncfalpas eszközök számára is járhatatlanná vált, így kizárólag a műtárgyak használata jöhetett számításba, melyeket előbb meg kellett tisztítani, ami nem

¹ A témával Veress D. Csaba hadtörténész is sokat foglalkozott. Alapos és érdekesítő munkáinak felhasználásától azonban a részletes hivatkozás és jegyzetapparátus sajnálatos hiánya miatt a szerzőnek el kellett tekintenie. – A német katonai vezetés 1944 decemberében már tervezett egy nagyméretű támadást a szakaszról „Spätlese” fedőnéven. A hadművelet az időjárás helyzete és a járhatatlan útviszonyok miatt végül elmaradt. Ehelyett december 20-án a 3. Ukrán Front megindította a Margit-állás áttörését és Budapest nyugatról való bekerítését célzó hadműveletét, így a Balaton és Velencei-tó között heves páncélos-összecsapás alakult ki.

² A német 6. és a magyar 3. dandártárat, Hermann Balck páncélos tábornok parancsnoksága alatt.

³ 1944 őszére már a teljes német kőolajtermelés 80%-át az ausztriai és magyarországi kőolajmezők adták. Az üzemanyag kiemelten fontos volt, mert a németek időnyerést célzó hadászati elképzeléseiket a légierővel támogatott páncélosított harccsoportok folyamatos ellentámadásaira alapozták, mely üzemanyag nélkül működésképtelenné vált volna.

⁴ *Frieser* 2011. 926. o.

sikerült maradéktalanul. A tisztek többsége ezért nem volt elragadtatva az új hadművelettől. Balck páncélos tábornok így emlékezett vissza: „Az új offenzíva ellen, melynek a mi régebbi, második felmentési kísérletünk nyomvonalát kellett követnie,⁵ élesen felszólaltam, mert a sár az összes hadianyagunkat a legrövidebb idő alatt tönkre tette. A támadásban én csak egy hadtesttel vettem részt. Wöhler tábornok telefonon ezt mondta nekem: »Én is látom, de nincs értelme ellenjavaslatokat tenni. Felhívtam Wencket...⁶ és megjósoltam a katasztrófát. Sajnos hiába való volt.«⁷

A „Frühlingserwachen” (Tavaszi ébredés) hadművelet megkezdése előtt még fel kellett számolni a szovjetek garami hídfőjét, amely fenyegette a közelgő támadásban részt vevő erők hátát, a komáromi olajfinomítót, továbbá a német 8. hadsereg jelentős erőit kötötte le. A „Südwind” (Déli szél) hadművelet sikere, a hadifogoly vallomások, valamint a legszigorúbb német álcázási előírások ellenére sikeresen felderített csapatmozgások meggyőzték a szovjet vezetést a várható német támadásról és irányáról.

Annak tudatában, hogy a németek nagyszámú páncélossal készülnek támadni, a 3. Ukrán Front fő feladata volt, hogy jól kiépített páncélelhárító védelemmel vezesse el a támadó német erőket, majd teremtsen meg a feltételeit a fronttartalékok ellentámadásnak. A 2. Ukrán Front eközben folytatta a felkészülést a *bécsi–pozsonyi támadó hadműveletre*. A szovjetek tehát a védelmi harcok alatt is folytatták előkészületeiket, hogy a kellő időben, hadműveleti szünet nélkül mehessenek át támadásba.

Figyelembe véve a korábbi harcászati tapasztalatokat, a 3. Ukrán Front védelme mélyen lépcsőzött páncélelhárításra épült, mely helyhez kötött páncélelhárító támpontokból, csomópontokból és körletekből, valamint manőverező páncéltörő tüzértartalékból és mozgó zártlepipítő osztagokból állt. A páncéltörő tüzrendszerbe a páncéltörő ágyúkon kívül bevonták a tábóri és légvédelmi lövegeket, a harckocsikat és önjáró lövegeket is.⁸ Az arcvonal 1 km-es szakaszára átlagban 730 harckocsi elleni és 670 gyalogsági akna,⁹ a főirányokban pedig 2500-3000 harckocsi elleni akna, 65 löveg és aknavető, valamint 28 páncéltörő ágyú jutott.¹⁰ Ellencsapásokat hadosztály-szinttől fölfelé csak a frontparancsnok engedélyével, és csak rendkívül kedvező körülmények között lehetett végrehajtani.

Március 5-ére a 3. Ukrán Front befejezte a felkészülést. A főcsapást végrehajtó német erők felvonulása azonban nem fejeződött be a kitűzött időre, így a hadművelet kezdete a tervezetthez képest egy napot csúszott. A március 6-i kezdettel kapcsolatban a Balck-seregcsoport úgy vélekedett, hogy egy „sima kezdéssel behozhatják az eddigi késést.”¹¹

⁵ A „Konrad 3” hadművelet.

⁶ A német szárazföldi haderő vezérkar vezetési törzsének főnöke.

⁷ HL Tgy. 3085. Balck, Hermann német tábornok visszaemlékezése a magyarországi harcokról és a fegyverszünetről. 21. o. A hadművelet első tervváltozatát Balck és törzse (elsőként) már február 20-ával benyújtotta a Dél Hadseregcsoport felé. Ekkor még úgy vélték, jó esélyeik vannak a hadművelet sikeres végrehajtására.

⁸ *Szabó – Számvéber* 2009. 188. o.

⁹ Fejezetek, 126. o.

¹⁰ *Frieser* 2011. 932. o.

¹¹ HL KTB/H.Gr. Süd, März, 1945. 1. Hälfte, 630 tekercs, 7 214 146. felvétel.

A III. páncéloshadtest

A Balck-seregcsoport támadó csoportosításának élén Hermann Breith páncélos tábornok állt, aki a német páncélos fegyvernem egyik legtapasztaltabb tisztje volt. Harcolt az első világháborúban, majd részt vett az új német páncélos fegyvernem szervezésében. 1939 szeptemberében a 36. páncélosezred parancsnokaként harcolt a lengyelországi hadjáratban, majd a franciaországi műveletekben az 5. páncélosdandár parancsnokaként kiérdemelte a Vaskereszt Lovagkeresztjét. 1941 októberétől egy éven át a 3. páncélosadosztály, majd 1943 januárjától a háború végéig a III. páncéloshadtest parancsnoka volt. 1943. február 13-án a páncéloscsapatok tábornokává léptették elő. Breith részt vett minden jelentősebb hadműveletben a keleti hadszíntér déli szektorában, mely során Lovagkeresztjéhez megkapta a Tölgyfalomb és Kardok ékítményt is.¹²

A III. páncéloshadtest vezérkari főnöke Weberstedt vezérkari alezredes, az I. (hadműveleti) vezérkari tiszt pedig Karch vezérkari őrnagy volt. A törzs harcálláspontja Sárszentmihályon volt berendezve. A hadtest alárendeltségébe az 1. és 3. páncélos-, valamint a 356. gyalogadosztály tartozott, mely seregtetek pihentetése és feltöltése erőltetett ütemben folyt.

Miközben az 1. páncélosadosztályt Polgárditól északra pihentették, az alakulat fegyvereinek és technikai eszközeinek egy részét a hadosztály javító részlegénél, Veszprémben és Hajmáskéren igyekeztek rendbe hozni. A nehézfegyver- és páncélgránátos állomány március 1-i jelentés szerint a következőképpen alakult:¹³ öt (kilenc) Pz. IV,¹⁴ 23 (55) Panther harcokosi, egy parancsnoki Pz. IV és két parancsnoki Panther, 0 (két) StuG. III rohamlőveg, valamint 19 (33) nehéz páncéltörő ágyú, 11 (13) Marder és egy (négy) Nashorn páncélvadász, továbbá 25 (42) könnyű- és 57 (117) közepes lövészpáncélos. Az idegen alárendeltségben lévő zászlóaljak nélkül a hadosztály egy közepesen erős, kettő közepes zászlóaljjal, egy közepes utászzászlóaljjal és egy közepesen erős pótzászlóaljjal rendelkezett. A seregtest teljes létszáma 12 974 fő, a harcos-létszám legkevesebb 1200 fő volt. A 73. páncélos-tüzérezred 36 csővel támogatta alakulatát.¹⁵ Jelentős hátrányt jelentett, hogy a Königsbrückben újjászervezés alatt álló 37. páncélvadászosztály¹⁶ mellett a 299. (gépvoztatású) légvédelmi tüzérosztályt is újjászervezték Pozsonyban, ezét a hadosztálynak nélkülöznie kellett szervezetszerű csapatlégvédelmét. A hadosztály mozgékonyága 60%-os volt, támadásra korlátozottan alkalmasnak tartották. Az önálló 24/I.

¹² Bunderarchív-Militärarchív (Freiburg-im-Breisgau) PERS 6/299 473 és 6/94.

¹³ Zárójelben (minden esetben) a meglévő eszközök száma. A harcokosokra vonatkozó adatok a március 3-i állapotot tükrözik. HM HIM Hadtörténelmi Levéltár (Budapest) mikrofilmtára, Anlagen zum KTB/H.Gr. Süd März 1945. I. Hälfte, 630. tekerces, 7 214 416. felvétel, valamint BA-MA RH 10/140 73–75. alapján.

¹⁴ Az 1. páncélosadosztály csapattörténete szerint (*Stoves* 1961. 744. o.) február végére az 1/6. páncélos-században összevont Pz. IV harcokosikat a század átadta a 73. páncélos-tüzérezrednek és a 73. páncélos tábori pótzászlóaljnak, a század pedig Panther harcokosikat kapott. A hadosztály rajzos hadrendje szerint azonban március 1-jén még 10, április 1-jén pedig még négy Pz. IV harcokosi volt a században. BA-MA RH 10/140 77. és 81.

¹⁵ 13 könnyű-, 23 nehéz tarack (ebből 17 Hummel) és hat 10 cm ágyú.

¹⁶ A 37. páncélvadászosztály Marder páncélvadászait a hadosztály-kisérőszázad, az 1. páncélos-felderítő-osztály és az 1. páncélgránátos-ezred között osztották szét, a Nashorn-páncélvadászok a 73/I. Páncélos-tüzérosztály törzsébe kerültek.

páncélososztályt a hadosztály alárendeltségébe utalták, teljes állományával és Panther harckocsijaival együtt.¹⁷

A 3. páncélososztály – a páncéloshadtest csapásmérő erejének másik alakulata – március elején az alábbi erővel rendelkezett:¹⁸ hét (11) Pz. IV/70 vadászpáncélos, hét (nyolc) Jg.Pz. IV vadászpáncélos, két (hét) rohamlöveg, 22 (37) Panther és 12 (14) Pz. IV harckocsi, két parancsnoki Panther, továbbá kilenc (21) Pz.Aufkl. 38(t) felderítő páncélos, 43 (54) könnyű- és 156 (192) közepes lövészpáncélos, valamint 1913 ló. Március 1-jén a 6/I. páncélososztálynak kiutaltak 10 új, F.G. 1250 infra célzóberendezéssel ellátott Panther harckocsit is, melyek március 7-én érkeztek be a 6/3. páncélosszázadhoz.¹⁹ A hadosztály emellett rendelkezett 10 (18) nehéz páncéltörő ágyúval, négy könnyű és négy nehéz tüzérutegében összesen 34 bevethető csővel. A páncélgránátos-állományt tekintve három közepesen erős zászlóaljjal, egy erős összevont ezredcsoporttal, egy közepesen erős utászászlóaljjal rendelkezett, míg a tábori pótzászlóaljnak csak a kerete volt meg.²⁰ A seregestest teljes létszáma 13 999 fő volt. A hadosztály mozgékonyasága 61%-os, támadásra korlátozottan alkalmas volt.

A III. páncéloshadtest egyetlen gyalogsági seregteste, a 356. gyaloghadosztály összesen egy közepes, három gyenge zászlóaljjal, egy gyenge utászászlóaljjal és egy leharcolt pótzászlóaljjal rendelkezett. A hadosztály teljes létszáma kb. 11 000 fő, melyből a harcos létszám legkevesebb 750 fő volt. Nehézfegyverzetébe ekkor hét nehéz páncéltörő ágyú tartozott. Tüzérségében kilenc könnyű és két nehéz üteg volt, összesen 44 csővel.²¹ A 869. gránátosezred két zászlóalja és a hadosztály-közvetlen lövésszászlóalj hátsószázi területen volt. A hadosztály csak védelemre volt alkalmas. Mozgékonyasága (fogatolva) 95%-os volt.²² Jelentésében ekkor nem adott meg bevethető Jg.Pz. 38(t) vadászpáncélost. Erősítésként a gyaloghadosztályhoz rendelték a 303. rohamtüzérdandárt 18 (20) rohamlövegével és kísérő gránátosaival.²³

Nehézharcocsi-támogatásról az 509. nehézpáncélos-osztály gondoskodott. Az osztályban az intenzív karbantartást és javítást követően március 1-jén 25 bevethető és öt rövid ideig tartó karbantartásra szoruló Tiger B volt.²⁴ A páncélosok és páncélgránátosok harcának közvetlen támogatására a hadtest alárendeltségébe került a 219. rohampáncélos-osztály, 11 bevethető Sd.Kfz. 166 rohampáncélosával,²⁵ valamint a 351. lángszórós páncélosszázad, Pz. III (Fl.) lángszórós harckocsijaival. A támadás napján a III. páncéloshadtest

¹⁷ HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte 630. tegercs, 7 214 324. felvétel. Az önálló Panther osztály március 12-ig nem vett részt a harcokban. Az említett napon összesen 27 bevethető Panther harckocsija volt. *Senger und Etterlin* 1962. 309. o.

¹⁸ A harckocsikra vonatkozó adat március 3-i. BA-MA RH 10/142 83–85.; *Maier* 2004. 439. o.; HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Wochenmeldung, 3. 3. 1945. 630. tegercs, 7 214 416. felvétel.

¹⁹ *Jentz* 1995. 143. o. és BA-MA RH 10/142 83.

²⁰ A 394/II. páncélgránátos-zászlóaljnak csak a kerete volt meg, a másik három páncélgránátos-zászlóalj egyenként három páncélgránátos századból, egy páncéltörő ágyúszázadból és egy aknavető századból állt.

²¹ *Maier* 2004. 439. o.

²² HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Wochenmeldung, 3. 3. 1945. 630. tegercs, 7 214 417. felvétel.

²³ BA MA RH 10/302 19.

²⁴ BA-MA RH 10/220 30. Wolfgang Schneider monográfiájában március 4-ére 32 bevethető Tiger B-t ad meg. *Schneider* 2004. 354. o.

²⁵ BA MA RH 10/219 144. és 146. Az osztály március 1-jével még rendelkezett két rohampáncélossal, melyek rövid ideig tartó karbantartást igényeltek, de a jelentés szerint ezek egy „szempillantás alatt” elkészültek. BA-MA RH 10/350 75.

bevezethető páncélos állományába összesen megközelítőleg 153 harcokosi, rohamlöveg és vadászpáncélos,²⁶ továbbá összesen 45 ezer katona²⁷ tartozott.

Tüzérségi tűztámogatására rendelkezésre állt az alárendelt hadosztályok csapattüzérsége, az I. osztálya nélküli 959. tüzérdandár, 17. és 19. népi-sorozatvető dandár, 504. SS-tüzérosztály és a 809. nehéz-tüzérosztály. A páncéloshadtest tüzérségi ereje 19 könnyű-, 22 nehéz- és 17 sorozatvető-, összesen 58 ütegből állt. Az összevont csoportosítás fölött a 306. magasabb tüzérparancsnokság (HArko 306) vette át a parancsnokságot.

A tervek szerint először a páncéloshadtest arcvonala előtt fekvő Seregélyes nagyközséget kellett elfoglalni frontális támadással, ugyanis az átkarolás az áthatolhatatlan Nádas-mocsár miatt kivitelezhetetlen volt.²⁸

A „nyitány” után a hadtestnek fel kellett göngyöltetnie a Seregélyes és Velencei-tó között húzódó szovjet védelmet, majd be kellett hatolnia a tó északi sarka és a Duna közötti területre, miközben erőinek másik részével a Dinnyéstől délre lévő mocsártól keletre lévő szovjet erőket kellett megsemmisítenie. A Duna vonalának biztosítása után együtt kellett mélységi csapást mérnie a 6. (SS-) páncéloshadsereggel, a súlyképzésnél figyelembe véve a helyzet alakulását. Feladata volt továbbá a 6. (SS-) páncéloshadereg fedezése az Ivánca–Aggszentpéter–Kápolnásnyék vonaltól keletre.

A III. páncéloshadtestnek lehetőség szerint minél nagyobb szovjet erőt kellett megsemmisítenie, és ideális esetben el kellett kerülnie, hogy védelembe menjen át. E feladat döntő fontosságú volt a teljes hadművelet sikerét illetően.²⁹

Seregélyesnél a szovjet 30. lövészhadtest 155. lövészadosztályának állásai húzódtak. Seregélyes (kizárva) és a Velencei-tó között a 4. gárdahadsereg 1. gárda megerősített körlete, mögötte pedig 27. hadsereg 35. gárda-lövészhadteste (alárendeltségében a 3. gárda-légideszant-, 78. és 163. lövészadosztállyal) volt védelemben. Seregélyestől délre a 26. hadsereg főerői a Seregélyes nyugat–Alsótarnóca–Dunaföldvár–Adony vonalon helyezkedtek el. A Balaton és Velencei-tó közötti védelem megerősítését a szovjetek úgy tervezték, hogy a 27. hadsereget a 26. hadsereg fővédővibe vonják előre.³⁰ A peremvonal mögött Szolgaegyház³¹ és Nagylók térségében tartalékban állt a 18. harcokosihadtest, állományában 42 T-34 és T-34/85 harcokosival, 12 SzU-76, 63 SzU-100, 16 ISzU-122 és hat ISzU-152 önjáró löveggel.³²

A németek úgy vélték, hogy a szovjet védelem súlypontja Székesfehérvártól keletre van – ez megmagyarázza azt a tényt, hogy miért kapott Breith egy ilyen komplex, hadtestének erejét meghaladó feladatot.

²⁶ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 2. Hälfte, Beurteilung der Lage vom 13. 3. 45. 630. tegercs, 7 214 566. felvétel és Maier 2004. 178. o.

²⁷ A harcos létszám megközelítőleg 3150 fő volt.

²⁸ HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, Februar 1945. 2. Hälfte, H.Gr. Süd Ia Nr. 683/45 g. Kdos. v. 26.02.45, 630. tegercs, 7 213 873. felvétel.

²⁹ Maier 2004. 155. o. és HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Befehl für den Angriffss „Frühlingserwachen” 630. tegercs, 7 214 350. és 7 214 356. felvétel.

³⁰ Fejezetek, 123. o.

³¹ Mai nevén Szabadegyház.

³² A szovjet 18. harcokosihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 1-jéről (másolatban a szerző birtokában). A SzU-100 önjáró lövegek a harcokosihadtest alárendeltségében lévő 208. gárda önjáró tüzérdandár kötelékébe tartoztak.

A III. páncéloshadtest a „Frühlingserwachen” hadműveletben

1945. március első napjaiban – miközben az összevonási körleteikbe vonuló III. páncéloshadtest páncéloshadosztályai találkoztak az SS-csapatokkal – az 1. páncéloshadosztály állományának körében elterjed egy ironikus megjegyzés, miszerint „egy új, Negyedik Birodalom épül az Alpok és Duna között, Magyarországon.”³³

Breith páncélos tábornok március 3-án megbeszélést tartott az 1. páncélos- és a 356. gyaloghadosztály parancsnokával, valamint meglátogatta őt a II. SS-páncéloshadtest parancsnoka is. Másnap Balck, Breith és Thunert vezérezredes, az 1. páncéloshadosztály parancsnoka megbeszélést tartott, melynek fő pontjai a hadművelet kezdete, az időjárás és az utak állapota voltak.³⁴

1945. március 6. kedd. (Hőmérséklet 0°C körül, vastag felhőtakaró és havazás. Rossz látási viszonyok. Az utak és a terep szinte járhatatlanok.)

Hajnali 4 órakor a III. páncéloshadtest tüzérsége megkezdte a korlátozott lőszerkészlet miatt mindössze 30 perces tüzelőkészítést. A Belsőbáránd–Börgönd terepszakasgról meginduló támadó csoportosítás jobbszárnyán az 1. páncéloshadosztály, balszárnyán a 356. gyaloghadosztály és a 113. páncélgránátos-ezrede szervezett Bradel harccsoport átkelt a Hadas-csatornán, és megkezdte támadását a szovjet 4. gárda- és 26. hadsereg csatlakozásánál védő 30. lövészhadtest ellen. Belsőbárándnál az 1. páncéloshadosztály súlyos harcokban 10 órára sikeresen áttörte az 1. gárda megerősített körlet védelmi vonalait. Emiatt a körlet jobbszárnyán harcoló 155. lövészhadosztály kénytelen volt arcvonalát visszább vonni. A német támadók ezután benyomult Seregélyesbe.

A Bradel harccsoport sorozatvetők és a 73. páncélos-tüzérezred támogatásával kemény harcok után 11 órára birtokba vette Seregélyes központját és északi részét, majd nekilátott az egyedüli, részben sérült közúti híd elfoglalásához a település keleti felén. A közúti híd azonban annyira meg volt rongálódva, hogy a harckocsik képtelenek voltak átkelni rajta. Lövészpáncélosaikról leszállva, a gyalog harcoló páncélgránátosok maguk tisztították meg a települést, és sikerült birtokba venni a Seregélyes északkeleti részén fekvő Zichy-Hadik kastélyt, majd Szerecsenypusztát. A Bradel harccsoport jobbszárnyán a Marder páncélvadászokkal és egy utászszakasszal megerősített 1. páncélos-felderítőosztály szintén beekelődött a szovjet védelembe.

Az 1. páncéloshadosztály jobbszárnyon támadó harccsoportjának támadása balszerencsésen indult. A Seregélyestől délnyugatra álló tanya elleni támadás – a szovjet ellenállás és a jobbról érkező oldalazó tűz miatt – nem tudott kibontakozni.³⁵ Fokozta a helyzete, hogy reggel 5 órakor a szovjet tüzérség telibe találta az 1. páncélgránátos-ezred harcálláspontját. Az ezred parancsnoka, Ritz őrnagy és törzsének több tagja megsebesült. A parancsnokságot Mösner, a törzs egyik hivatalnoka vette át. Délután 14 órára, amikor Bradel ezredes egy vigasztalásnak szánt üveg rummal, tájékozódás céljából meglátogatta Mösner, már 14 tiszt, altiszt és híradós esett ki a harcokból.³⁶ Délután 16 óra körül a vete-

³³ Stoves 1961. 745. o.

³⁴ BA-MA N106/4 0234.

³⁵ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630. tekercs, 7 214 161. felvétel.

³⁶ Stoves 1961. 748. o.

rán Huppert alezredes, az ezred korábban megsebesült parancsnoka átvette ezrede vezetését.³⁷

A nap további részében a németeknek sikerült elfoglalni Seregélyes déli részét a temető kivételével és egy magaslatot 800 m-re Szerecsenypusztától északra. Seregélyestől közvetlenül dél-délnyugatra lévő 128-as magaslatnál a németek 18 órakor 18 harcokocsival felújították támadásukat déli irányban, de a szovjetek ezt a kísérletet visszaverték.

Egy óra múlva a szovjet 18. harcokocsihadtest ellentámadást indított Seregélyes visszafoglalásáért. A 110. harcokocsidandár, megerősítve a 363. gárda nehéz önjáró tüzérezreddel és a 155. lövészadosztály egy lövészezredével – német jelentések szerint 20 páncélossal – a Seregélyestől délre, Sárosdtól nyugatra található 159-es magaslatnál tűzpárbajba keveredett német páncélosokkal és összevont tüzérséggel, mely utóbbi sikeresen elhárította a szovjet fenyegetést a sötétség beálltaig.³⁸ Sz. G. Gorjacsev altábornagy, a 35. gárda-lövészhadtest parancsnoka utasította a 3. gárda-légideszanthadosztályt, hogy Seregélyestől keletre vegye fel a kapcsolatot a 18. harcokocsihadtest erőivel. A hadosztálynak másnap 4 órára³⁹ védelmi vonalat kellett foglalnia a 126-os (Sándormajortól nyugatra) és a 108-as magaslatnál (Seregélyestől délre).⁴⁰ Szintén a 126-os magaslatához irányították a 208. gárda önjáró tüzérdandár SzU-100 önjáró lövegeit, azzal a feladattal, hogy akadályozzák meg a németek áttörését északkelet, kelet és délkelet irányban.⁴¹

A németek Seregélyest és Belmajort azért voltak képesek gyorsan elfoglalni és a településnél hidfőt képezni, mert a szovjet 1. gárda megerősített körlet és a 30. lövészhadtest csatlakozását a szovjetek nem biztosították kellőképpen. A megerősített körlet a III. páncéloshadtest nyomása miatt visszavonult, így a 30. lövészhadtest jobbszárnya fedezetlen maradt.⁴² A nap végére a III. páncéloshadtest 25 km szélességben és 10 km mélységben ékelődött be a szovjet védelembe, elérve a 3. Ukrán Front második védőövét. Ám a hadtest kedvezőtlen helyzetbe került, mert a II. SS-páncéloshadtest a támadásban eddig csak rohamcsoportjaival vett részt. Ezért Seregélyestől délre Breith erői nem tudtak teret nyerni,⁴³ és a hadtest jobbszárnya fokozottan ki volt téve a szovjetek ellenlökéseinek. A csekély számú igénybe vehető út nagymértékű amortizációja miatt a 3. páncélosadosztályt nem lehetett bevetni, tartalékban maradt.

A páncélosok alkalmazásához kedvezőtlen időjárás következtében, az utak és a talaj állapota miatt a németek képtelenek voltak estig előrevonni nehézfegyvereik zömét Seregélyesbe, így azok a településtől nyugatra a sárban vesztegeltek. A hídfőben mindössze hét lövészpáncélos biztosított.⁴⁴

Heinz Gaedcke vezérőrnagy, a Balck-seregcsoport vezérkari főnöke azt a megoldást javasolta, hogy a falubattyáni és seregélyesi vasútvonal töltésén felszedett sínekkel erősítsék meg a vasúti hidat Seregélyestől északnyugatra, így az a páncélosok és egyéb nehéz-

³⁷ *Stoves* 1961. 748. o.

³⁸ A 18. harcokocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 6-áról (másolatban a szerző birtokában). HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. I. Hälfte. 630. tegercs, 7 214 161. felvétel.

³⁹ Az időpontok minden esetben helyi idő szerint lettek megadva.

⁴⁰ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 6-áról és 7-ről (másolatban a szerző birtokában).

⁴¹ A 18. harcokocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 7-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁴² Fejezetek, 141. o.

⁴³ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. I. Hälfte. 630. tegercs, 7 214 169. felvétel.

⁴⁴ BA-MA N106/4 0235.

fegyverek, valamint az utánpótlás számára használhatóvá válik.⁴⁵ A munka, melyre előzetes számítások szerint egy nap elegendő, jelentős erőt és hadianyagot kötött le, nem beszélve a hadművelet szempontjából kritikus idővesztéséről, ami végzetes lehetett a németek számára, akiknek csak akkor volt esélyük súlyos áldozatok nélkül a sikerre, ha a lehető leggyorsabban áttörnek a szovjet védelmen, majd a légi erővel támogatott páncélos kötelékeiket kijuttatják a védelem mélységbe, mielőtt az ellenállás túlzottan megszilárdulna.

1945. március 7. szerda. (Változékony időjárás, kisebb hózáporok. A terep és az utak teljesen feláztak, továbbra is járhatatlanok. A legmagasabb nappali hőmérséklet +4°C.)

A III. páncélos hadtest arcvonalán a nap elsősorban az utak kijavításával és hidépítéssel telt. Nagyobb műveleteket addig nem lehetett indítani, amíg a nehéz fegyverek és a hadianyag előrevonása meg nem történik.⁴⁶

Az I. páncélos- és 356. gyaloghadosztály helyi jellegű támadásokkal igyekezett kedvezőbb állásokat foglalni a támadás folytatásához. A gyaloghadosztály délelőtt visszavert egy páncélosokkal támogatott, zászlóalj erejű szovjet támadást Seregélyestől északkeletre. Miután a gránátosok kilőttek néhány páncélost, délután elfoglaltak egy erdősávot a településtől 2 km-re északkeletre.

A 113. páncélgránátos-ezred megtisztította Seregélyes déli részét, majd elhárította a Sárosd–Seregélyes úton beérkező hat szovjet páncélos támadását. Az 509. nehézpáncélososztály Tiger B nehéz harckocsijaival az I. páncélgránátos-ezredet támogatta a seregélyesi vasútállomás és Szerecsenypuszta között indított támadásában. 14 óra 45 perckor, 5 perces tüzérségi előkészítés után a németek megtámadták az I. gárda megerősített körlet állásait kb. 12 harckocsival és 200 fő páncélgránátossal. A németek ugyan visszább szorították a szovjeteket, de a támadást – a 3. gárda-légideszanthadosztály tüzérségével megerősítve – végül visszaverték.⁴⁷ 15 óra 20 perckor újabb német támadás indult hét harckocsi és egy páncélgránátos-zászlóalj részvételével a 126-os magaslat ellen, de a szovjetek ezt a kísérletet is visszaverték.⁴⁸ A Luftwaffe a körzetben elsősorban Zichyújfalut és a 18. harckocsihadtest állásait támadta Seregélyes és Sárosd körzetében.

A nap folyamán a II. SS-páncélos hadtest balszárnya Seregélyesnél felvette a kapcsolatot a III. páncélos hadtesttel. Este 21 óra 20 perckor Balck közölte Wöhler gyalogsági tábornokkal, a Dél Hadseregcsoport parancsnokával, hogy a III. páncélos hadtest másnap sem tudja folytatni támadását, mert a megnövekedett építőanyag-szükséglet miatt a híd még nem készült el.

Tolbuhin marsall, a 3. Ukrán Front parancsnoka március 6-án és 7-én a 4. gárdahadserg védelmi sávjából a Velencei-tó déli partjára három páncéltörő tüzérezredet irányított át a védelem megerősítésének céljából. Seregélyestől keletre a szovjetek egy 160 csőből álló tüzérségi csoportosítást hoztak létre, melynek tüzét 3 km-es arcvonalszakaszra összpontosították. Az I. gárda megerősített körlete a 27. hadsereg alárendeltségébe került.⁴⁹ A szovjet védelem tovább szilárdult.

⁴⁵ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630. tekeres, 7 214 173. felvétel.

⁴⁶ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630. tekeres, 7 214 188. felvétel.

⁴⁷ A 35. gárda-lövész hadtest összefoglaló jelentése 1945. március 7-éről (másolatban a szerző birtokában). A hadtest két német páncélos kilövését jelentette.

⁴⁸ A 18. harckocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 7-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁴⁹ Fejezetek, 145. o.

1945. március 8. csütörtök. (A hőmérséklet napközben 0°C alatt, változóan felhős égbolt, kisebb helyi hózáporok és havas eső volt jellemző. Az esti fagy következtében reggelre javult az utak állapota.)

A németek számára a nap lázas munkálatokkal és a hídfő korlátozott bővítésével telt. A 356. gyaloghadosztály két gránátoszászlóaljával a hajnali szürkületben északkelet felé indított támadást, mely 1,5 km-nyi területet nyert.

A 113. páncélgránátos-ezred Seregélyestől délre sikeresen elfoglalta a temetőt. A településtől északkeletre lévő folyószakasznál az 1. páncélgránátos-ezred és az 1. páncélos-felderítőosztály támadása 2 km-nyi területet nyert. A szovjet 35. gárda-lövészhadtest állásait a németek Seregélyes, Belmajor és a 126-os magaslat körzetében 11 óra 50 és 17 óra 30 perc között öt alkalommal támadták, 150-300 páncélgránátóssal, számos harcocsival és lövészpáncélossal. A 35. gárda-lövészhadtest e harcokban 20 halottat, 82 sebesültet veszített, miközben 150 főnyi okozott veszteséget okozott a németeknek, továbbá két páncélost kilőttek (az egyik kiégett).⁵⁰ Együttműködésben a lövészhadtesttel, az 1438. önjáró tüzezzreddel megerősített 170. harcocsidandár Sándormajornál három német támadás visszaverésében segédkezett, miközben a németek kilőttek három SzU-76 önjáró löveget és két T-34 harcocsit (egy kiégett). A hadtest jelentése szerint a németeknek okozott veszteség itt két aknavető, egy löveg, egy kilőtt harcocsi és 30 katona volt.⁵¹

Az épülő hidat, valamint a III. páncéloshadtest tüzéségének körleteit számos bevetésben támadta a szovjet 306. csatarepülő-hadosztály. A *Luftwaffe* néhány alkalommal támadta a 18. harcocsihadtestet, de elsősorban a 6. (SS-) páncéloshadtest felett tevékenykedett. E helyzetben a páncéloshadtest egyedül saját csapatlégvédelmével számolhatott. Este Balck telefonon kért Wöhlertől vadászrepülőgép-támogatást. A várható erős szovjet repülőgép-bevetések miatt a seregcsoport további légvédelmi erőket is vont Seregélyes térségébe.⁵²

Az első két nap harcaiban a németek érzékeny veszteségeket szenvedtek, melyek az elért eredmény tükrében kifejezetten súlyosak. Az 1. páncélos- és 356. gyaloghadosztály két nap alatt 649 főnyi veszteséget szenvedett, 49 harcocsi és rohamlöveg pedig rövid időre kiesett a harcokból, többségük a sárban való elakadás miatt. A szovjetek vesztesége ugyan ezen idő alatt német adatok szerint: 38 megszámlolt és 80 becsült halott, hat páncélos, 19 páncéltörő ágyú és egyéb löveg, 13 géppuska, hét aknavető, és két repülőgép.⁵³

1945. március 9. péntek. (Éjszaka fagy, majd változóan szeles idő, felhős égbolt, helyi hózáporok. A nappali hőmérséklet +1°C körül volt. A szilárd burkolatú utak helyzete valamelyest javult.)

A Bradel harccsoport megerősítve a 871/I. gránátos-zászlóaljjal és az 1. páncélos-ezred harcocsijaival 8 óra 50 perckor támadást indított az 1. gárda megerősített körlet ellen Felsőszerecsenyénél. A szovjetek az első a kísérletet visszaverték, ám 40 perc múlva a harccsoport 10 harcocsival és négy lövészpáncélossal megerősített gyalogsága újra támadott, és ez alkalommal áttör Szerecsenypusztánál és elfoglalta Felsőszerecsenyét. Ezek után a harccsoport két alkalommal is támadást indított a 113-as és 128-as magaslat

⁵⁰ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 8-áról (másolatban a szerző birtokában).

⁵¹ A 18. harcocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 8-áról (másolatban a szerző birtokában). A hadtesthez aznap beérkezett kilenc új T-34-et a 170. harcocsidandár kapta meg pótlásként.

⁵² HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630. tegercs, 7 214 203. felvétel.

⁵³ HL Meldung, März 1945. Tagesmeldung vom 8. 3. 1945. 632. tegercs, 7 215 284. felvétel.

ellen. Az első sikertelen kísérlet után 14 óra 50 perckor heves tűzérési tűzcsapást követően – szovjet jelentések szerint – 80 katona és három kilőtt harckocsi elvesztése árán a harccsoport elfoglalta a 128-as magaslatot.⁵⁴

A 128-as magaslat elvesztésével a szovjetek már nem tudták megfigyelni és vezetett tűz alatt tartani a németek épülő hídját.⁵⁵ A nap folyamán Thunert vezérőrnagy könnyebben megsebesült, miután előretolt harcálláspontját a szovjet 187. csatarepülő-ezred megsemmisítette. Az 1. páncélosadosztály vezetését március 12-ig Krantz vezérkari ezredes, a hadosztály I. (hadműveleti) vezérkari tisztje vette át.

A Balck-seregcsoport 18 óra 40 perckor jelentette, hogy a híd és az utánpótlási útvonal elkészült. A 3. páncélosadosztály 18 óra 15 perctől megkezdte erőinek előrevonását a seregélyesi hídfő déli részéhez. A páncélosadtest másnap a kora reggeli órákban megkezdhetette eddig halogatni kényszerült támadását az 1. páncélosadosztállyal Dinnyés, a 3. páncélos- és 356. gyaloghadosztállyal pedig a 145-ös magaslat (Öreghegy) irányába. Breith Seregélyesen és attól délre csak gyenge biztosító erőket hagyott.⁵⁶

A III. páncélosadtest műveleteinek folytatása mellett Balck további célja az volt, hogy a III. páncélos- és a IV. SS-páncélosadtest együttműködve érje el a Váli-vizet,⁵⁷ ehhez pedig egy kiegészítő támadást tervezett Székesfehérvártól keletre, ám ez végül nem valósult meg.

Tolbuhin marsall különösen veszélyesnek ítélte a III. páncélosadtest által elért betörést, azonban már bevetette minden tartalékát. A páncélos és gépesített erőket elapórozva alkalmazta a fenyegetett arcvonalszakaszokon.⁵⁸ Tolbuhin utolsó tartalékaként Lovasberény körzetéből a 207. gárda önjáró tüzérdandár 63 SzU-100 önjáró lövegével megerősített, de leharcolt állapotban lévő 23. harckocsiadtestet Dunaföldvárhoz irányította. Szorongatott helyzetében a marsall a Sztavkához folyamodott, hogy a *bécsi-pozsonyi támadó hadműveletre* tartogatott 9. gárdahadsereg bevetését kérje, de ezt megtagadták tőle.⁵⁹ Tolbuhin azt is megfontolta, hogy törzsével, majd egész frontjával a Duna bal partjára kellene visszavonulnia, ám Sztálinnal történt telefonbeszélgetése után ezt végül elvetette.⁶⁰

1945. március 10. szombat. (A nappali hőmérséklet 0 °C körül. Általában felhős idő, hóesés és esőzések. Az utak állapota romlott.)

E napon a szovjetek kezdeményeztek először. 4 óraker az 1. gárda megerősített körlet a 464. lövészezred támogatásával kísérletet tett a 128-as magaslat visszafoglalására, de a támadás a németek harckocsikkal és lövészpáncélosokkal erősített tűzrendszerében összeomlott.⁶¹

⁵⁴ A 35. gárda-lövészadtest összefoglaló jelentése 1945. március 9-éről (másolatban a szerző birtokában). A nap harcai során a lövészadtest elvesztett 26 halottat és 74 sebesültet, miközben a következő okozott veszteséget jelentette: 210 német katona, három harckocsi és egy rohamlövég.

⁵⁵ BA-MA N106/4 0237.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. Fernschreiben vom 9. 3. 11,30. 630. tekercs, 7 214 469–7 214 470. felvétel valamint Armeegruppe Balck Ia Nr. 38/45. g. Kdos. Chéfs, 7 214 474–7 214 476. felvétel.

⁵⁸ Maier 2004. 197. o.

⁵⁹ Maier 2004. 195. o.

⁶⁰ Frieser 2011. 940–941. o.

⁶¹ A 35. gárda-lövészadtest összefoglaló jelentése 1945. március 10-éről (másolatban a szerző birtokában).

Három nap veszteglés után a III. páncéloshadtest összefogott erejével reggel támadásba lendült, hogy kitörjön a seregélyesi hídfőből. A balszárnyon az 1. páncélosadosztály⁶² Bradel harccsoportja, melyet az 509. nehézpáncélos-osztály támogatott, két alkalommal is sikertelenül próbálta elfoglalni a 113-as magaslatot. 8 óráig többször heves közelharc alakult ki a harccsoport és az 1. gárda megerősített körlet között. A német páncélosok számos alkalommal tapostak le szovjet tüzéséget, miközben a szovjet lövészgyalogság gránátokkal és Molotov koktélokkal vette fel ellenük a harcot.⁶³

A harccsoport a továbbiakban Dinnyés és Csiribmajor irányában próbálkozott az áttöréssel. A támadás súlypontján többször változtattak, így keresve a védelem gyenge pontját. A részekre szakított 1. gárda megerősített körlet szorongatott helyzetében visszavonult. A hullámzó harcok során a harccsoport a 113-as magaslat körzetében sikeresen talált egy részt a szovjet állásrendszeren, melyen áttörve elfoglalta Agárd pusztát, és január 19-e után második alkalommal Dinnyést és vasútállomását is, estére pedig több útkadályt leküzdve Gárdonyt.⁶⁴ Kora este sikerült Gárdony északkeleti részéből tovább haladni, azonban a 78. lövészadosztály védelme megállította a szakadatlanul támadó németeket a Pálmajor–Agárd–Gárdony vonalon.

Az 1. páncélosadosztály sikere folytán a támadás ötödik napjára a németek áttörték a 3. Ukrán Front fő- és második védőövét. A védelem további erősítésének céljából a 18. harckocsihadtest Zichyújfaluhoz irányította a 181. harckocsidandárt 23 üzemképes T-34 harckocsijával, ám a rossz útviszonyok miatt a dandár csak másnapra érkezett be a Mihálymajor-124-es magaslat–Csongrád–Gulyaakol arcvonalszakaszra.⁶⁵ Az elmúlt két nap harcaiban a fő csapást viselő 1. gárda megerősített körlet saját jelentései szerint elvesztett 38 halottat, 211 sebesültet és 551 eltűntet és szinte a teljes tüzéségét, miközben a németeknek 300 főnyi veszteséget okoztak és kilöttek nyolc páncélost (négy kiégett).⁶⁶

A III. páncéloshadtest jobbszárnyán a 356. gyalogadosztály⁶⁷ részeivel megerősített 3. páncélosadosztály⁶⁸ 9 óraker rövid tüzéségi előkészítés után indította meg várva várt támadását.⁶⁹ A két hadosztály összevont részei a Seregélyes–Pusztaszabolcs vasútvonal mentén, keleti irányban lendültek támadásba a 145-ös magaslat (Öreghegy) ellen, míg a 3. páncélosadosztály másik része Felsőszerecseny keleti részéből Sándormajor felé táma-

⁶² A hadosztály bevethető nehézfegyver állományába két Pz. IV, négy Panther és 26 nehéz páncéltörő ágyú volt bevethető. A hadosztály teljes harcos-létszáma 900 fő, melyből 200 utász volt. HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Wochenmeldung, 10. 3. 1945. 630. tekercs, 7 214 528. és 7 214 494. felvétel.

⁶³ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 10-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁶⁴ HL Meldungen, März 1945. Tagesmeldung vom 10. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 300. felvétel.

⁶⁵ A 18. harckocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 10-éről és 11-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁶⁶ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 10-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁶⁷ A hadosztály jelentett harcos létszáma kritikusan alacsony volt, mindössze 250 fő, melyből 100 utász volt. Bevethető nehézfegyver-állományába 10 Jg.Pz. 38(t) vadászpáncélos és hét nehéz páncéltörő ágyú tartozott. HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Wochenmeldung, 10. 3. 1945. 630. tekercs, 7 214 528. felvétel.

⁶⁸ A hadosztály bevethető nehézfegyver állományába 16 vadászpáncélos, három rohamlőveg, 11 Pz. IV és 37 Panther, valamint hat nehéz páncéltörő ágyú tartozott. A hadosztály teljes harcos létszáma 1200 fő, melyből 200 utász volt. HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Wochenmeldung, 10. 3. 1945. 630. tekercs, 7 214 494. felvétel.

⁶⁹ HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte, Wochenmeldung, 10. 3. 1945. 630. tekercs, 7 214 493. felvétel.

dott, hogy kiiktassa a Seregélyes–Dinnyés úton tevékenykedő szovjet erőket.⁷⁰ A 145-ös magaslatot (Öreghegy) délről és északról igyekeztek átkarolni. A szovjet légierő bombázó- és csatarepülőgépekkel megszakítás nélkül támadta a németeket. Rövid idő alatt a 3/3. páncélgránátos-század elvesztette összes lövészpáncélosát. A harcokban a 3/II. páncélgránátos-zászlóalj parancsnoka, Seifert százados is súlyosan megsebesült.⁷¹

A német támadás összeomlott a 170. harckocsidandárral és az 1438. önjáró tüzérezred-del megerősített 3. gárda-légideszanthadosztály védelmében, mely miközben visszavert hat német rohamot elvesztett három halottat és 12 sebesültet. Ezzel szemben az okozott veszteség 200 fő és kilenc (négy kiégett) páncélos volt.⁷² A Balck-seregcsoport 17 órakor leállította a támadást, mivel az egyáltalán nem nyert teret.⁷³

A rossz talajviszonyok és a szivós szovjet védelem okozta német késedelem miatt a szovjetek egy új, szilárd arcvonalat képeztek a Sárkeresztúr–Sárosdtól nyugatra lévő magaslat–Seregélyes-kelet vonalon. Szemből e vonalat lehetetlen volt áttörni, így csak az a megoldás jöhetett számításba, hogy egy gyenge ponton megkerüljék az állásrendszert. Breith helyzetértékelése alapján Balck azt javasolta, hogy Seregélyest a 356. gyalog- és a 3. páncélosadosztály részeivel védjék, míg a 3. páncélosadosztály páncélozott harccsoportját a Kápolnásnyékgig előretörő 1. páncélosadosztály mögé vonják. Ezek után Kisvelencénél délkelet felé fordulnak és Pusztaszabolcsra át Adony irányában támadnak. Így a jobb szomszédnak Perkátánál keleti irányban utat nyitnak, és egyesülve Dunapentele⁷⁴ irányában támadnak. Grolman túl merésznek tartotta Balck tervét. A hadseregcsoport és a seregcsoport végül abban egyezett meg, hogy a következőkben mindenképpen kivonják a 3. páncélosadosztályt és vagy Kisvelencénél, vagy Pusztaszabolcsra Adony irányában vetik be.⁷⁵

Balck emellett utasítást adott, hogy a Velencei-tó és Duna közötti folyosót az Adony–Kápolnásnyék vonalról kiindulva a Mórnál tartalékban álló 6. páncélosadosztállal kell elfoglalni, így megnyitva a fent említett Seregélyes–Perkáta utat. Kihasználva az 1. páncélosadosztály sikerét, a német vezetés egy páncélos csapást tervezett a szovjet védelem hátában, hogy elreteszeljék a Duna és a Velencei-tó közötti folyosót, majd hátulról áttörjék a Seregélyesnél húzódó védelmi vonalat.

A nap folyamán megkezdődött a 6. páncélosadosztály⁷⁶ átcsoportosítása Seregélyes–Falubattyán térségébe. A hadosztály este 19 óra 40 perckor a III. páncélosadtest alárendeltségébe került. 20 óra 35 perckor Wöhler parancsba adta, hogy a III. páncélosadtest foglalja el az Adony–Velencei-tó északkelet–Kápolnásnyék vonalat.⁷⁷

⁷⁰ HL Meldungen, März 1945. Nachtrag zur Tagesmeldung vom 10. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 304. felvétel.

⁷¹ Armored Bears, 2013. 273. o.

⁷² A 35. gárda-lövészadtest összefoglaló jelentése 1945. március 10-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁷³ BA-MA N106 0237.

⁷⁴ Ma Dunajváros.

⁷⁵ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630 tekercs, 7 2142 38. felvétel.

⁷⁶ A 6. páncélosadosztály bevethető nehézfegyver-állományába 19 nehéz páncéltörő ágyú, 12 Jg.Pz. IV, 14 Pz. IV és 37 Panther tartozott. Páncélgránátos állományába egy erős, három közepesen erős, egy közepesen erős utászászlóalj és egy erős pótzászlóalj tartozott. Tüzérségében 32 cső volt bevethető. A hadosztály támadásra korlátozottan alkalmas volt, mozgékonyasága 100%-os volt. HL Anlagen, KTB/H.Gr. Süd, März, 1. Hälfte. 630. tekercs, 7 214 528. felvétel.

⁷⁷ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630. tekercs, 7 214 239. felvétel.

1945. március 11. vasárnap. (Éjszaka viharok. Nappali hőmérséklet +4 °C körül. Az erős szél miatt az utak állapotát valamelyest javult.)

Réggel 4 órakor, 30 perces tüzérségi előkészítés után az 1. páncélgránátos-ezred Agárdpusztánál, a 113. páncélgránátos-ezred pedig Gárdonyból folytatta támadását. Miközben a két páncélgránátos-ezred lassan haladt előre, Gárdonytól délre az 1. páncélos-felderítőosztály a szivós szovjet védelem ellenére elfoglalta Csiribmajort és az attól pár km-re található tanyákat, majd északkeleti irányban támadott tovább. 11 óra 45 perckor az 1. páncélosadosztály 1,5 km-re a Velencei-tó északkeleti sarkánál lévő kereszteződésnél súlyos harcban állt a szovjetekkel. A Balck-seregcsoport nézete szerint ezt a kereszteződést minden körülmény között el kellett foglalni, ugyanis szükség volt rá a tervezett páncélos csapáshoz.⁷⁸ A szovjet 23. harckocsihadtesttel megerősített 78. lövészadosztály a peremvonalán nyolc alkalommal verte vissza a németek támadását Kisvelence irányában, eközben kilöttek négy harckocsit (egy kiégett), két lövészpáncélost, megsemmisítettek egy aknavető üteget és 450 főnyi veszteséget okoztak.⁷⁹ A németek minden igyekeztük ellenére nem tudták elfoglalni a fontos kereszteződést.

A 3. páncélosadosztály a 394. páncélgránátos-ezrede nélkül Csiribmajortól délnyugatra indított támadást délkeleti irányban, de súlyos harcokban mindössze 2 km-nyi területet nyert.⁸⁰ Az 1. gárda megerősített körlet két zászlóaljával megerősített 3. gárdalégideszanthadosztály hét német támadást vert vissza a 126-os magaslatnál. Szovjet jelentések szerint kilöttek hét páncélost (négy kiégett), nyolc lövészpáncélost (négy kiégett); egy halott és három sebesült árán a németeknek 450 főnyi veszteséget okoztak.⁸¹ A körzetben harcoló 170. harckocsidandár és 1438. önjáró tüzérezred is részt vett a harcokban Kilicsánynál, 126-os magaslatnál és Sándormajornál. Eközben saját jelentéseik szerint kilöttek két páncélost, 10 lövészpáncélost, három aknavetőt, és 200 főnyi veszteséget okoztak, miközben három kiégett T-34 harckocsit és egy kilőtt SzU-76 önjáró löveget veszítettek.⁸²

A 6. páncélosadosztály részeinek előrevonása 18 órától vette kezdetét, s 20 órára egy páncélozott harccsoport 20 harckocsival és a 114/II. páncélgránátos-zászlóaljjal Seregélyes körzetébe ért.⁸³ A seregélyesi hídfő biztosítását a 356. gyalogadosztály vette át.

1945. március 12. hétfő. (Felhős égbolt, elszórtan gyenge csapadék. A hőmérséklet 0°C körül volt.)

Nyugodt éjszaka után reggel 5 óra 30 perckor, rossz látási viszonyok között, saját légi támogatás nélkül, fél órás tüzérségi előkészítés után az 959. tüzérdandárral és az 509. nehézpáncélos-osztállyal támogatott 1. páncélosadosztály Gárdonytól keletre, súlyos harcok árán 7 órára elfoglalta a 184-es és 176-os magaslatot, majd betört Tutyimajorba,⁸⁴ miközben számos, önjáró löveggel támogatott zászlóalj erejű szovjet ellenlökést vert vissza. A Bradel harccsoport harckocsijai veszteségterhes összecsapásba keveredtek

⁷⁸ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1945. 1. Hälfte. 630. tekercs, 7 214 256. felvétel.

⁷⁹ A 23. harckocsi- és a 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 11-éről (másolatuk a szerző birtokában).

⁸⁰ HL Meldungen, März 1945. Tagesmeldung vom 11. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 309. felvétel.

⁸¹ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 11-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁸² A 18. harckocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 11-ről (másolatban a szerző birtokában). Ezen a napon a hadtesthez pótlásként beérkezett kilenc SzU-76-ot a 1438. önjáró tüzérezred kapta meg.

⁸³ BA-MA N106/4 0237.

⁸⁴ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1. Hälfte. 630. tekercs, 7 214 271. felvétel és BA-MA N106/4 0237.

a 207. gárda önjáró tüzérdandárral, mely aznap összesen 21 kilótt (ebből 19 kiégett) SzU-100-at veszített. A veszteségből 18-at a dandár 1011. önjáró tüzérezrede volt kénytelen elkönyvelni, ebből 14-et a 184-es magaslaton.⁸⁵ A tűzharcban három Tiger B nehéz harcokcsi is végleges veszteség lett.⁸⁶ A németek összesen kilenc páncélost veszítettek, melyek többsége rövid idő alatt javítható volt.⁸⁷ Az 1. páncélosezrednek március 12-én már csak két parancsnoki Panther és öt Panther-harcokcsija maradt bevethető.⁸⁸

Az 1. páncéloshadosztály Kisvelence és Hajdúpuszta irányában folytatta támadását, a 35. gárda-lövészhadtest erőit ezzel sikerült visszaszorítani a hadsereg-védőv első állásáig, de a németek hamarosan elakadtak a 3. harcokcsidandár és a 315. gárda-páncéltörő tüzérezred védelmében. A harcok hevességére jellemző, hogy a gárda-páncéltörő tüzérezred parancsnokát, G. A. Cseh gárdaalezredest és posztumusz egyik hősi halált halt lövegparancsnokát, M. Sz. Csurszin gárdaörmestert a Szovjetunió Hőse címmel tüntették ki.⁸⁹ Az 1. páncéloshadosztály tüzével ugyan elreteszelte a Pusztaszabolcs–Kápolnásnyék útvonalat,⁹⁰ de elérni azt már képtelen volt. Este a 23. harcokcsihadtest és a 78. lövészhadosztály egységei sikertelenül próbálták meg visszafoglalni a 184-es magaslatot.

A 6. páncéloshadosztály, alárendeltségében a 24/I. páncélososztály 27 Panther-harcokcsijával 8 óra 45 perckor Csiribmajor és Tükrőpuszta között három harcsoportban indított támadást Pusztaszabolcs irányában, de a támadás csak lassan haladt előre a 452/1. könnyű tüzérosztállyal és a 181. harcokcsidandárral megerősített 163. lövészadosztály védelmében. A 181. harcokcsidandárt összesen 30 páncélos, 30-40 lövészpáncélos és két ezrednyi gyalogság támadta. 17 órára a 23. harcokcsihadtest beérkezett 20 páncélosának támogatásával szovjetek elhárítottak minden német kísérletet, miközben kilóttak hét német páncélost (három kiégett) és megsemmisítettek 200 katonát, miközben maguk elveszítettek négy T-34 harcokcsit (három kiégett) és *hat* 7,62 cm-es löveggel felszerelt *üteget*.⁹¹ A 452/1. könnyű tüzérosztály eszközeit a Tivadarmajor felé előretörő 24/I. páncélososztály tizedelte meg – a harcok során a német harcokcsizók 10 páncéltörő ágyú kilövését jelentették.⁹²

A 3. páncéloshadosztály zöme védelemben volt Sándormajornál, míg az 543. páncélvadászosztály köré szervezett Medicus harcsoport Csiribmajortól délkeleti irányban, Zichyújfalu felé lendült támadásba, hogy elfoglalja és lezárja a Seregélyes–Perkáta utat. A szovjet jelentések szerint 14 harcokcsival és páncélgránátos támogatással támadó harcsoport elérte Zichyújfalu térségét, de támadása itt elakadt a 163. lövészadosztály védelmében. A harcokban Medicus őrnagy is megsebesült.⁹³

⁸⁵ A pontos információért szíves köszönet illeti Számvéber Norbertet. A 23. harcokcsihadtest összefoglaló jelentésében 1945. március 12-én, sem másnap nem szerepel a veszteség.

⁸⁶ *Schneider* 2004. 354. o. A szerző művében pontatlanul, egy nappal későbbre teszi az összecsapást, és SzU-100 helyett ISZU-152 önjáró lövegek szerepelnek.

⁸⁷ HL Meldungen, März, 1945. Tagesmeldung vom 12. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 319. felvétel; *Maier* 2004. 204. o.; *Schneider* 2004. 354. o.; BA-MA N106/4 0237.

⁸⁸ *Stoves* 1961. 752. o. A még bevethető páncélosokat az 1/7. páncéloszázadban vonták össze.

⁸⁹ *Liptai – Babin* 1981. 374. és 381. o.

⁹⁰ Egy sikeres áttöréssel a németek képesek lettek volna a II. SS-páncéloshadtesttel szemben védekező szovjet erők utánpótlási vonalát északról elvágni, mely ezen az úton futott.

⁹¹ A 18. harcokcsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 12-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁹² *Senger und Etterlin* 1962. 309. o.

⁹³ HL Anlagen KTB/H.Gr. Süd März 2 Hälfte, 632. tekercs, 7 215 214. felvétel.

A 163. és 78. lövészadosztály e napon összesen 22 halottat és 93 sebesültet veszített, miközben saját jelentése szerint az alábbi veszteséget okozta a németeknek: 850 katona, 60 kilőtt (ebből megsemmisült 14, kiégett nyolc) harckocsi, három lövészpáncélos (egy kiégett), 10 gépjármű (mind kiégett), négy 7,5 cm löveg, három nehézgéppuska.⁹⁴

A kora esti eligazításon a Balck-seregcsoport azt jelentette, hogy megtalálták a szovjet védelem gyenge pontját. A III. páncéloshadtest arra törekedett, hogy gyorsan elérje a jelenlegi időjárási helyzetben jó haladási lehetőséget biztosító Kisvelence–Pusztaszabolcs műutat, és segítse a II. SS-páncéloshadtest elakadt támadását. Balck véleménye szerint a talaj állapota ellenére a III. páncéloshadtest jól haladt és a *szovjetek sem mutatják magukat különösebben erősnek*.⁹⁵

1945. március 13. kedd. (A hőmérséklet elérte a +4 °C-t. Felszakadozott felhőzet és jó látási viszonyok voltak. Az utak és a talaj kezdett felszáradni.)

A III. páncéloshadtest arcvonalának balszárnyán a Bradel harccsoport Velencefürdő és Tükröpuszta között támadott. A páncélgránátosokat hamarosan Agárd felől egy ellen-támadás érte, de a 113/10. utászszázad és a 351. lángszórós páncélosszázad néhány Pz. III (Fl.) lángszórós harckocsija északi irányba vissza tudta szorítani a szovjeteket.⁹⁶ Este a németek felújították támadásukat. A harckocsik Gárdony mellett, a 113/I. páncélgránátos-zászlóalj és a 113/10. páncélos-utászszázad a településen keresztül haladt Kisvelence felé. A németek igyekeztek a kisvelencei szovjet támpontot délről megkerülni, de a 23. harckocsihadtest és a 78. lövészadosztály részeivel vívott hullámzó harcok eredményeként a német támadás ezen a terepszakaszon végleg elakadt. Este a Kisvelencétől délre lévő útnál a Bradel harccsoport körvédőképes állásba vonult. Este Balck és Grolman meglátogatta a hadtestet, s kifejezte köszönetét a Bradel harccsoportoknak az áldozatos tevékenységéért.⁹⁷

Az 1. páncélosadosztály jobbszárnyán a 6. páncélosadosztály is folytatta a támadását. Súlyos harcokban a németek kiszorították a 78. lövészadosztály egyik lövészrezdét Tükröpusztából, majd elfoglalták Csongrádot és Gulyaakolt is, miközben kilöttek három szovjet páncélost.⁹⁸ A 24/I. páncélososztály 14 Panthere Tükröpusztánál hét T-34-et lőtt ki.⁹⁹ Tivadarmajor és Csongrád között egész nap heves páncélos összecsapás zajlott, melyben a 452/1. könnyű tüzérosztállyal támogatott 181. harckocsidandár is jelentős veszteséget szenvedett – Gulyaakolnál öt T-34 égett ki, további három megrongálódott pedig sikeresen visszatért Györgymajorba.¹⁰⁰ 16 óra 30 perckor erős légitámadás után a németek ismét támadásba lendültek, de minden igyekezetük ellenére nem jutottak tovább a szovjet tüzérség összpontosított zárótüzében. Este további erősítések érkeztek a szovjet kézben maradt Pusztaszabolcshoz, a 208. gárda önjáró tüzérdandár és az 1068. önjáró tüzérezred. A 181. harckocsidandár saját jelentése szerint megsemmisített 14 német harckocsit és 500 főt, miközben kilenc kiégett T-34-et veszített.¹⁰¹

⁹⁴ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 12-éről (másolatban a szerző birtokában).

⁹⁵ HL KTB/H.Gr. Süd März 1 Hálfte. 630. tekercs, 7 214 271. felvétel.

⁹⁶ *Stoves* 1961. 751. o. és HL Meldungen März, 1945. Tagesmeldung vom 13. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 327. felvétel.

⁹⁷ *Stoves* 1961. 752. o.; *Lippai* 2009. 73. o. és BA-MA N106/4 0238.

⁹⁸ HL Meldungen März, 1945. Tagesmeldung vom 13. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 327. felvétel.

⁹⁹ *Senger und Eterlin* 1962. 309. o.

¹⁰⁰ A 18. harckocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 13-áról (másolatban a szerző birtokában).

¹⁰¹ Uo.

A 3. páncélosadosztály, a 394. páncélgaránátos-ezred nélkül, a Zichyújfalunál húzódo szovjet állásokat támadta, ahol jelentős lövészerőkkel, valamint a 170. harcokcsidandárral és 1438. önjáró tüérezreddel megerősített 3. gárda-légideszanthadosztály szívós ellenállásba ütközött. A 3/I. páncélgaránátos-zászlóalj a 6/2. páncélosszáhad támogatásával Júliamajort támadta. Az erős szovjet páncélelhárítás ellenére a támadás sikeres volt. Délelőtt 9 órára Júliamajor a németek kezébe került.¹⁰² A hadosztály biztosító erőket hátrahagyva átcsoportosította erőit, és két harccsoportban déli irányba folytatta támadását. A nap folyamán a 3. páncélos-felderítőosztály három szovjet páncélos kilövése mellett, jelentős saját veszteség árán¹⁰³ elfoglalta Mihálymajort, a harcokcsikkal támogatott 3. páncélgaránátos-ezred pedig estére Ferencmajort.¹⁰⁴ Ferencmajornál a szovjet 10. gárda-légideszant lövészezedt elszántan védekezett. P. A. Papin gárda-törzsőrmestert posztumusz a Szovjetunió Hőse címmel tüntették ki, miután a harcok során két gránáttal az egyik, szakaszának lövészárkai felé előretörő német páncélos alá vetette magát, s élete feláldozásával megakasztotta a német rohamot.¹⁰⁵ A harcokban a 3. gárda-légideszanthadosztály elvesztett három halottat és hét sebesültet, míg arcvonalszakaszán az alábbi veszteséget okozták: 150 katona, kilenc kilőtt (négy kiégett) harcokcsi, 13 lövészpáncélos (öt kiégett) és három kiégett gépjármű.¹⁰⁶ Aznap maga Söth vezérőrnagy, a 3. páncélosadosztály parancsnoka is megsebesült.

Március 13-ra nyilvánvalóvá vált, hogy a III. páncéloshadtest támadása a három páncélosadosztállyal is képtelen tovább haladni. A német támadás a hadtest teljes arcvonalán elakadt.¹⁰⁷ Kápolnásnyék és Pusztaszabolcs vonaltól nyugatra mélyen tagolt, erős szovjet állásrendszer húzódo.

A szovjetek e napon ellenlökéseiket is összehangolták. A III. páncéloshadtest aznap ugyan megsemmisített 20 harcokcsit és 12 nehéz páncéltörő ágyút, egy harcokcsit zsákmányolt, és 49 hadifoglyot ejtett,¹⁰⁸ de a siker nem volt kielégítő. Nyilvánvaló volt, hogy az 1. páncélosadosztály képtelen lesz tovább haladni. Már csak egy lehetőség maradt: meg kell próbálni a 3. és 6. páncélosadosztályok összefogott erőivel keletre a 145-ös magaslattól (Öreghegy) déli irányban támadni, a magaslaton lévő védelmet hátulról feltörni, majd kelet felé, Pusztaszabolcs irányába fordulni. Ha ez nem sikerül, akkor nincs esély rá, hogy a III. páncéloshadtest folytatni tudja támadását.

Este Wöhler közölte Guderianal, hogy a tervek szerint a III. páncéloshadtest bal szárnya (1. páncélosadosztály) és közepe (a harccsoport erejű 356. gyaloghadosztály) védelembe megy át. A Velencei-tó északkeleti sarkától déli irányba tartó utat így tüzzel el tudják reteszelni. A Seregélyestől keletre összevont erők (3. és 6. páncélosadosztály)

¹⁰² Armored Bears, 2013. 274. o. és HL KTB/H.Gr. Süd, März 1 Hälfte, 630. tegercs, 7 214 282. felvétel.

¹⁰³ A 170. harcokcsidandár három kiégett T-34-et és egy kiégett SzU-76-ot veszített, miközben három harcokcsi, nyolc lövészpáncélos, két löveg és négy gépjármű megsemmisítését, továbbá 150 főnyi veszteséget jelentette.

¹⁰⁴ HL Meldungen März, 1945. Tagesmeldung vom 13. 3. 1945. 632. tegercs, 7 215 329. felvétel és Morgenmeldung vom 14. 3. 1945. 632. tegercs, 7 215 334. felvétel, valamint BA-MA N106/4 0238.

¹⁰⁵ *Liptai – Babin* 1981. 383. o. A kötet Papin halálát egy nappal korábbra datálja, de aznap a 3. páncélosadosztály nem támadta Ferencmajort.

¹⁰⁶ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 13-ról (másolatban a szerző birtokában).

¹⁰⁷ BA-MA N106/4 0238.

¹⁰⁸ HL Meldungen, März, 1945. Tagesmeldung vom 14. 3. 1945. 632. tegercs, 7 215 341. felvétel.

súlyt képezve kelet felé indulnak meg, s miután támadásuk áttört, csatlakozik hozzájuk a II. SS-páncéloshadtest.¹⁰⁹

A tapasztalt Breith számára nyilvánvalóvá vált, hogy a hadművelet kudarcot vallott. Úgy vélte: „annak feltétele nem adott, hogy Pusztaszabolcs térségében a műút elérése után ismét mozgásba lendüljön a támadás, mivel nyolcnapi harc után az ellenség szándékunk tudatában megfelelő ellenintézkedéseket fogatosított.”¹¹⁰ A harc folytatásához meg kellett volna nyitni az utánpótlás számára a Seregélyes–Perkáta utat, mert az egyetlen utánpótlási útvonalat Seregélyesenél a szovjetek a tő északi partjáról be tudták lőni. Azonban a terep jellegéből és a szovjet védelem elhelyezkedéséből eredően e támadásnak sem lettek volna jó esélyei, mivel – ismét Breith-et idézve – „a laza talaj miatt harckocsik és lánctalpas járművek alkalmazása a *műutakon kívül nem lehetséges*. Ezáltal egy páncélosadosztály páncélozott harcjárműveiben rejlő magas harcértéket nem lehet kihasználni, ami a harcvezetést az elmúlt nyolc napban *állandóan és döntően* befolyásolta.”¹¹¹

1944. március 14. szerda. (Napos, helyenként felhős, meleg idő. A hőmérséklet elérte a +13 °C-t is. Az utak állapota tovább javult.)

A nap során a Balck-seregcsoport megerősítő erőit fokozatosan Székesfehérvárhoz irányították. A korábban felderített, de csak lekötő támadáshoz való készülődésnek vélt szovjet csapatmozgások már nem hagytak kétséget valódi szándékukról. Légi felderítés nyomán Budapesttől keletre, délkeleti irányban 3000 járművet azonosítottak Zámoly, illetve a Vértes-hegység felé haladva. A németek szerint a szovjetek célja, hogy Zámolytól áttörve a Székesfehérvártól délre harcoló erőket egy Balaton felé tartó támadással elvágja.¹¹²

A Dél Hadseregcsoport a Velencei-tótól északra kifejlődött helyzet ellenére kilátásba helyezett egy Sárviz (Nádor-csatorna) és Velencei-tó közötti területről induló áttörő támadást a Dunához, amelyben az I. SS-, II. SS- és III. páncéloshadtest erőit összefogottn kívánták alkalmazni, egy *világos* súlyképzéssel. Azonban figyelembe vették, hogy a Velencei-tótól északra lévő helyzetbe az I. SS-páncéloshadtestnek is be kell avatkoznia.¹¹³ A Dél Hadseregcsoport legszívesebben leállította volna a hadműveletet jelenlegi formájában, és Székesfehérvárhoz vonta volna erőit, felkészülve a szovjetek várható támadására, ám egyértelmű volt, hogy Hitler nem engedélyezte volna ezt.¹¹⁴ A nap folyamán Gaedcke meglátogatta Breithet. A megbeszélésről Breith ezt rögzítette naplójában: „szóba kerültek figyelemre méltó ötletek a hadművelet folytatásáról.”¹¹⁵

Az 1. páncélosadosztály a Seregélyes északkelet–Agárd-kelet–Gárdony-kelet félkörben elhárító harcokat vívott. 8 óra 20 perckor a hadosztály harcfelderítő vállalkozást hajtott végre egy zászlóaljnyi páncélgránátossal, 20 harckocsival és lövészpáncélosokkal Hajdúpuszta irányában, hogy kiderítsék, felújítható-e a támadás ebben az irányban. A 78. lövészadosztály elhárította a kísérletet.¹¹⁶

¹⁰⁹ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1 Hälfte. 630. tekercs, 7 214 285. felvétel.

¹¹⁰ HL Anlagen H.Gr. Süd, März 1. Hälfte. Gef.St., den 13. 3. 45. Beurteilung der Lage vom 13. 3. 45. 630. tekercs, 7 214 566. felvétel.

¹¹¹ Uo.

¹¹² HL KTB/H.Gr. Süd, März 1 Hälfte. 630. tekercs, 7 214 291. felvétel.

¹¹³ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1 Hälfte. 630. tekercs, 7 214 296–7 214 299. felvétel.

¹¹⁴ Frieser 2011. 943. o.

¹¹⁵ BA-MA N106/4 0238.

¹¹⁶ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 14-éről (másolatban a szerző birtokában).

Dr. König százados, az 509. nehézpáncélos-osztály megbízott parancsnokának személyes kérésére Breith megparancsolta az osztály kivonását az arcvonalból, hogy Seregélyesenél nekiláthassanak a Tigerek kijavításának.¹¹⁷

A pár nappal korábban indult 6. páncélososztály támadása nem hozott már eredményt. A hadosztály előbb sikeresen megakadályozta a szovjet 458. lövészezredet Tükröspusztá visszafoglalásában, majd maga is támadásba lendült 500 főnyi páncélgránátossal, tíz harckocsival és lövészpáncélosokkal.¹¹⁸ Délután 5 órakor a második német támadás betört ugyan a 163. lövészhadosztály 759. lövészezredének védelmébe, de a szovjetek visszaverték a német kísérletet, miközben saját adataik szerint kilöttek öt harckocsit (négy kiégett), 13 gépjárművet és 200 főnyi veszteséget okoztak. Egy további harckocsi aknára futott. Saját veszteségük 18 halott és 38 sebesült volt.¹¹⁹ A 181. harckocsidandár Hippolitpuszta–Györgymajor terepszakaszról tűzpárbajt vívott a 6. páncélososztállyal. Jelentésük szerint kilöttek a németek két harckocsiját, öt lövészpáncélosát és 100 főnyi veszteséget okoztak.¹²⁰

A 3. páncélososztálynak délután előbb tisztáznia kellett egy szovjet betörést Sándormajornál. A hadosztály három irányban támadta a 3. gárda-légideszanthadosztály és 1. gárda megerősített körlet állásait: Mihálymajor és Sándormajor felől Kilicsány irányában, a 126-os magaslat irányában és a magaslattól délnyugatra, Szerecsenypuszta irányában.¹²¹ A páncélgránátosok, élen a 3/2. páncélgránátos-század lövészpáncélosaival, 13 órakor nagy sebességgel haladva betörték a meglepett szovjetek védelmébe. A támadás jól haladt. Kisvártatva egy közeli dombon, az első vonalból irányító ezredparancsnok, Weymann alezredes fejlövessel összeesett. A lövészpáncélosa azonnal hátra hajtott a súlyosan sebesült parancsnokkal. A hadosztály orvosai képtelenek voltak ellátni, ezért előbb Hajmáskérre, majd Szombathelyre szállították kórházba, ahol a veterán ezredparancsnok belehalt sebesülésébe. Az ezred vezetését Schulze őrnagy vette át. Aznap Bösang őrnagy, a 394. páncélgránátos-ezred parancsnoka is könnyebben megsebesült.¹²²

A szovjet 170. harckocsidandár 12 órakor ugyan sikeresen visszaverte a németek támadását Júliamajor irányából, de a 3. páncélososztály 16 óráig elfoglalta a 126-os magaslatot, visszaszorítva a védőket, akik ezalatt kilenc halottat, 40 sebesültet, két löveget és két gépjárművet vesztek. A 170. harckocsidandár és az 1438. önjáró tüzérezred itt saját jelentései szerint négy T-34-et és öt SzU-76-ot veszített (mind kiégett).¹²³ A további német előrenyomulást megakadályozták a szovjetek tüzéségi és harckocsi tüze. A 35. gárda-lövészhadtest hét harckocsi (négy kiégett), két rohamlöveg/vadászpáncélos (egy kiégett), négy lövészpáncélos, két gépjármű kilövését és 250 főnyi veszteséget, míg

¹¹⁷ *Schneider* 2004. 354. o. Másnap az osztálynak nyolc bevethető nehéz harckocsija volt.

¹¹⁸ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 14-éről (másolatban a szerző birtokában).

¹¹⁹ Uo.

¹²⁰ A 18. harckocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 14-éről (másolatban a szerző birtokában).

¹²¹ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 14-éről (másolatban a szerző birtokában).

¹²² *Armored Bears*, 2013. 274. o. valamint HL Anlagen KTB/H.Gr. Süd 93. namentliche Aufstellung der Offz.-Verluste vom 1. März bis 14. März 1945. 632. tekeres, 7 215 215. felvétel.

¹²³ A 18. harckocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 14-éről (másolatban a szerző birtokában). A németek hét szovjet páncélos kilövését jelentették le.

a 170. harcoksidandár kilenc harckocsi (hat kiégett), 13 lövészpáncélos, három löveg, két gépjármű kilövését és 100 főnyi veszteséget jelentett.¹²⁴

1945. március 15. csütörtök. (Délelőtt ködképződés, felhős égbolt, helyenként eső. Az utak tovább száradtak. A hőmérséklet +9°C körül volt.)

Breith e napon meglátogatta hadteste minden alakulatát. Az 1. páncélosadosztály arcvonalán csak kisebb összecsapás volt Sikítótanya térségében. A 78. lövészadosztály 70 katoná, négy géppuska és egy gépjármű megsemmisítését jelentette, két halott és öt sebesült elvesztése árán.

A 6. páncélosadosztály egy zászlóaljnyi páncélgránátos és öt-nyolc harckocsi támogatásával, két alkalommal is Nándormajornál támadott, de eredménytelenül. A 163. lövészadosztály 100 főnyi veszteséget, hat géppuska, két löveg egy harckocsi és egy vadászpáncélos megsemmisítését jelentette, egy saját halott és hat sebesült árán.¹²⁵

A 3. páncélosadosztály 8 óra 45 perckor Mihálymajor és Sándormajor irányából a 145-ös magaslatnál (Öreghegy) két páncélgránátos-ezredével és Pantherek támogatásával felújította előző napi támadását a 3. gárda-légideszanthadosztály állásai ellen. Erős szovjet aknavető tűz ellenére a németek sikeresen elfoglalták a vasúti töltést, de képtelenek voltak tovább támadni. A lövészpáncélosok leálltak és bevárták az első Panthereket, melyek fokozatosan irányba álltak és tűz alá vették az azonosított szovjet állásokat. Ekkor bekapcsolódott az összecsapásba az 1438. és 1068. önjáró tüzérezreddel megerősített 170. harcoksidandár. Az első két német harckocsit, melyek át akartak kelni a vasúti töltésen, azonnal kilőtték. A 6/2. páncélosszázad parancsnoka, Blaich hadnagy azonnal támadást rendelt el. A Pantherek rövid megállásokkal tüzelve törtek előre, eközben újabb saját veszteség árán kilőtték egy szovjet páncélost. Ekkor találat érte a századparancsnoki Pantheret is. Treppe százados, a 3/1. páncélgránátos-zászlóalj parancsnoka lövészpáncélosával a kilőtt Pantherhez érve kimentette a sebesült legénységet. Blaich hadnagy, aki egykor a Kondor Légio tagja is volt, hősi halált halt. Treppe parancsára a németek visszavonultak.¹²⁶

A páncélosadosztály összesen négy alkalommal támadta a szovjet állásokat, de eredmény nem ért el. A 145-ös magaslat (Öreghegy) elleni támadást akadályozta az éjjel képződött köd, ami nem tette lehetővé sem a légierő hatásos bevetését, sem a különleges eszközökkel felszerelt harckocsik alkalmazását.¹²⁷ Szovjet jelentések szerint a németek elveszítettek hat kiégett harckocsit, egy vadászpáncélost, 13 lövészpáncélost, két gépjárművet, három löveget és 150 katonát. Saját veszteség egy kiégett T-34, két SzU-100 (egy

¹²⁴ A 35. gárda-lövészhadtest és a 18. harcoksihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 14-éről (másolatuk a szerző birtokában).

¹²⁵ A 35. gárda-lövészhadtest összefoglaló jelentése 1945. március 15-éről (másolatban a szerző birtokában).

¹²⁶ Armored Bears, 2013. 274–275. o. A hadosztály történetét feldolgozó kötet az összecsapást március 14-re datálja, és IS-2 nehéz harckocsikat említ.

¹²⁷ HL KTB/H.Gr. Süd März, I. Hälfte, 630. tekercs, 7 214 309. felvétel. Bár valószínűsíthető, önmagában a Dél Hadseregcsoport hadművelési naplójában rögzített állítás kevés bizonyíték, arra, hogy az éjszakai harcra felszerelt Panthereken kívül a teljes rendszert is alkalmazták a németek.

kiégett) és három kiégett SzU-76 volt.¹²⁸ Az összecsapásban a németek saját adataik szerint öt harcocsit veszítettek.¹²⁹

A nap végére a III. páncéloshadtest teljes arcvonalán védelembe ment át. Balck azon a véleményen volt, hogy a támadást be kell szüntetni, négy nap pihenőt kell elrendelni, majd folytatni a hadműveletet a megváltoztatott súlyképzéssel, a Sárvíztől (Nádor-csatorna) keletre. A támadás folytatásáról nem akartak lemondani a németek. A támadó erőknél azonban túl sok időre és további erősítésre lett volna szüksége a jelenlegi feladat végrehajtásához. A német csapatok helyzetén csak az segíthetett, ha a II. SS- és III. páncéloshadtest sávjában egy jelentős súlypontot képezve minél rövidebb úton, minél több erővel áttörnek a Dunához, és a szovjeteket a Sárvíztől (Nádor-csatorna) keletre, hátulról szétdarabolják. A megváltoztatott művelet kezdőpontjának március 20-át jelölték ki.¹³⁰ A Dunához való kijutásnak a lehetősége azonban végleg elúszott, amikor március 16-án megindult a szovjetek *bécsi–pozsonyi támadó hadművelete*.

A hadművelet értékelése a III. páncéloshadtest sávjában

A német főerők március 15-ig a Gárdony–Pusztaszabolcs-nyugat–Sáregres 2 km kelet–Sárosd 2 km nyugat–Henrikmajor–Sárkeresztúr 1 km észak–Hatvanpuszta–Simontornya–Mezőkomárom–Balaton vonalra jutottak ki. A kitűzött támadási célok közül egyet sem tudtak teljesíteni: nem sikerült elérni a Dunát, sem a 3. Ukrán Frontot megsemmisíteni. A kudarnak több oka volt. A támadásban részt vevő német alakulatok erejét meghaladta a hadműveleti elképzelés. A mélyen tagolt szovjet páncélelhárító védelem, a tüzérségi elhárító tűz, a korábban ritkán tapasztalt módon hatékony szovjet légierő, valamint az időjárás következtében katasztrofális helyzetben lévő talaj és utak szinte leküzdhetetlen akadályt jelentettek a páncélos csapatok számára.

A támadás első napján a szívívan védekező szovjeteken kívül a német katonáknak a sarat és a friss havat is le kellett küzdeniük. A legtöbb jármű – beleértve a lánctalpasokat is – csak nehezen volt képes közlekedni. E helyzetben a műutak jelentősége felértékelődött, s ezt a szovjetek is tudták, akik tovább nehezítve a németek dolgát az összes igénybe vehető műutat elaknásították és/vagy páncéltörő ágyúkkal tűz alatt tartva elrekesztették. Ezek együttesen megakadályozták a páncélozott erők szétbontakozását. Ezen felül a rendelkezésre álló utakon további tartalékok és megerősítő erők előrevonását sem lehetett megoldani. Végeredményben az első csapás terhét a gyalogság viselte, hiszen az előretörés elsősorban nekik sikerült, így az első napokban súlyos gyalogsági harcokat vívtak.

E helyzetben a németeknek harcászati előnyeiktől megfosztva kellett harcolni. Nem tudtak szétbontakozni és manőverezni, a megerősített pontokat lehetetlen volt átkarolni, vagy megkerülni, így elhúzódó és veszteségterhes helység harcok alakultak ki. A hadművelet hamarosan anyagcsatává alakult át, így gyors sikerrel nem lehetett számolni.

¹²⁸ A 18. harcocsihadtest összefoglaló jelentése 1945. március 15-éről (másolatban a szerző birtokában). A harcocsihadtest előző nap, a 27. hadsereg parancsnokának utasítására adott át nyolc SzU-100-ast az 1068. önjáró tüzérezrednek.

¹²⁹ HL Meldungen, Tagesmeldung vom 15. 3. 1945. 632. tekercs, 7 215 347 felvétel, valamint Maier 2004. 219. o.

¹³⁰ HL KTB/H.Gr. Süd, März 1 Hálfte, 630. tekercs, 7 214 293. felvétel.

A támadóknak szabályosan át kellett „rágniuk” magukat a szovjet védelmen, ehhez azonban nem állt rendelkezésre elégséges gyalogsági erő, tüzérségi lőszer és nehézfegyverzet.

A páncélosok többszöri súlyképzését és helyi sikereit végeredményben nem tudták kihasználni. A főcsapás irányát többször megváltoztatták, hogy felderítsék a védelem gyenge pontjait, ez által a támadás üteme azonban végig alacsony maradt. A támadás megindításakor a németek ugyan rendelkeztek a szükséges (technikai) erőfölénnyel, de az erőkifejtés további fokozására már nem voltak adottak a feltételeik. Ugyanakkor a szovjet védelem teljes mélységét sem voltak képesek egy időben lefogni. A III. páncéloshadtest hiába rendelkezett tekintélyes tüzérségi megerősítéssel, az eszközök valódi erejét nem lehetett kihasználni a lőszer korlátozott mennyisége miatt.

Guderian háború előtt született elméletei alapján a páncélos erők sikeres alkalmazásához tömeges bevetés, alkalmas terep és meglepés szükséges. A „Frühlingserwachen” hadműveletben azonban mindhárom szükséges feltétel hiányzott. Dacára minden rejtésnek, a garami szovjet hídfő felszámolása során, valamint a felderített csapatmozgások miatt a szovjetek időben fel tudtak készülni, sikeresen feltartóztatták a németeket, s a kitűzött időben át is mentek támadásba.

A III. páncéloshadtest erői súlyos harcokban viszonylag gyorsan elfoglalták Seregélyest. A sikeres kezdet után Breith három egész napot veszített azzal, hogy a járhatatlan terep miatt megoldást kellett találnia erőinek előrevonásához és az utánpótlás szállításához. Az erre egyedül alkalmas vasúti híd megerősítése Seregélyestől északra, valamint a műút járhatóvá tétele elég időt adott a szovjeteknek, hogy rendezzék soraikat és az arcvonaluk kevésbé veszélyeztetett szakaszairól még időben erőket dobjanak át. A műszaki munkálatok ideje alatt az 1. páncélosadosztály Seregélyestől dél-délkeletre, a 356. gyalogadosztály pedig a településtől keleti és északi irányban folytatott harctevékenységet, hogy a támadás folytatásához kedvezőbb pozíciókat foglaljanak el.

Március 10-én megindulhatott a 3. páncélosadosztály támadása, a Seregélyestől kelet-északkeletre átcsoportosított 1. páncélosadosztály helyén, ám a szovjet 18. harcoksihadtest részeivel is megerősített 3. gárda-légideszant- és 163. lövészhadosztály védelemével szemben gyakorlatilag a néhány km-es területnyereségen kívül a hadosztály nem volt képes semmit elérni – cserébe súlyos, pótolhatatlan veszteségeket szenvedett. Később a Dinnyésnél sikeresen áttörő 1. páncélosadosztály mögött, a tartalékból átcsoportosított 6. páncélosadosztály hasonlóan járt. A frissen bevetett alakulattal szemben a szovjetek gyorsan jelentős erőket csoportosítottak át,¹³¹ mely együtt az időjárással kudarcra ítélte a németek újabb próbálkozását. A III. páncéloshadtest ugyan kemény harcokban, áttörve a szovjetek fő- és második védőövét egészen a harmadik (hadsereg) védőövig jutott, itt azonban végleg elakadt a támadás.

A jól kiépített páncélelhárító körletekre alapozott szovjet védelmet a németek már 1943-ban is csak súlyos veszteségek és értékes idő árán, megfelelő gyalogsági támogatással törhették át – és a kurszki páncéloscsata után egyre kevésbé volt meg a megfelelő erejük ahhoz, hogy a kiépült szovjet védelmet sikerrel leküzdjék. A meggyengült, bár nagy harci tapasztalatokkal rendelkező, számos hadtestközvetlen egységgel megerősített német páncélosadosztályok egyedül abban az esetben lettek volna képesek felszámolni a

¹³¹ Nem sokkal korábban a 181. harcoksidandárt éppen a 6. páncélosadosztály leendő támadási sávjába csoportosították át.

védelmet, ha rést találnak rajta, majd áttörnek, megkerülik és megfelelő gyalogsági támogatással felszámolják azt.

Saját adatai szerint a III. páncéloshadtest veszteségei március 6. és 13. között a következőképpen alakultak.

Személyi veszteség:

elesett kilenc tiszt, 337 legénységi állományú;

eltűnt 224 legénységi állományú;

megsebesült 52 tiszt és 1433 legénységi állományú katona. A betegek száma 11 tiszt és 152 legénységi állományú katona volt.

Fegyverek és eszközök tekintetében a végleges veszteség:

83 pisztoly, 39 géppisztoly, 40 Sturmgewehr 44 gépkarabély, 296 karabély, öt távcsöves puska, 12 puskagránátvető, 56 könnyűgéppuska, hat nehézgéppuska, nyolc 8,2 cm-es aknavető, egy 12 cm-es aknavető, egy 8,8 cm-es páncéltörő ágyú.

A páncélosok és egyéb járművek végleges vesztesége: egy Pz. IV, hat Panther, legkevesebb három Tiger B, négy lövészpáncélos, egy vontató, kilenc gépkocsi és 22 tehergépkocsi.¹³² Az 1. páncélosadosztályban március 17-ével egy Pz. IV, 14 Panther harcokocsi és 16 nehéz páncéltörő ágyú volt bevezethető. Harcos-létszáma 500 főre csökkent, melyből 200 utász volt. A 3. páncélosadosztály még súlyosabb veszteségeket szenvedett. A hadművelet vége után két nappal hét Pz. IV, 11 Panther, négy Jg.Pz. IV vadászpáncélos és egy StuG. III rohamlőveg, továbbá hét nehéz páncéltörő ágyú volt bevezethető. Harcos-létszáma egy hét alatt a felére csökkent, mindössze 600 fő, melyből 200 utász volt. A 6. páncélosadosztályban nyolc Pz. IV, 25 Panther, 10 Jg.Pz. IV és 11 nehéz páncéltörő ágyú volt bevezethető. A harcos létszám 500 fő volt, melyből 300 utász. Legrosszabb állapotban továbbra is a 356. gyaloghadosztály volt, 400 fős harcos létszámmal, melyből 100 utász volt. Bevezethető nehézfegyverzetébe hat nehéz páncéltörő ágyú és nyolc Jg.Pz. 38(t) vadászpáncélos tartozott.¹³³ Német adatok szerint a szovjeteknek március 6–15. között az alábbi veszteséget okozta a III. páncéloshadtest.

Személyi veszteség:

276 hadifoglyot és két dezertőr;

a megszámlált halottak száma 75, a becsült halottak száma 290 fő.

Anyagi veszteség:

62 harcokocsi és 29 önjáró löveg, egy zsákmányolt harcokocsi;

149 páncéltörő ágyú, 26 aknavető, 18 páncéltörő puska, 21 géppuska, 15 géppisztoly, 13 gépjármű. A földi csapatok 18 repülőgépet lőttek le.¹³⁴

¹³² HL Anlagen KTB/H.Gr. Süd März, 2. Hälfte. 632. tekercs, 7 214 879–7 214 880. felvétel. Personal- und Materialverluste vom 6. bis 13. 3. 1945.; *Schneider* 2004. 371. o. A III. páncéloshadtest összesen 26 páncélost veszített el a hadművelet alatt véglegesen. Ez a jelentés nem tartalmazza a megerősítő erők zömének (páncélos) veszteségeit és az utolsó két csatánapot, így nem ad teljes képet a hadművelet alatt elszenvedett veszteségekről.

¹³³ HL Anlagen KTB/H.Gr. Süd März, 2. Hälfte. 632. tekercs, 7 214 929. felvétel.

¹³⁴ HL Anlagen KTB/H.Gr. Süd März, 2. Hälfte. 632. tekercs, 7 215 169. felvétel. Feindverluste und Beute vom 6 – 15. 3. 1945.

A rendelkezésre álló szovjet források vizsgálata csak részadatok közlését teszi lehetővé. A XXIII. harcoksihadtest nem ad meg jelentéseiben elszenvedett veszteséget, holott március 12-én a hadtest alárendeltségében harcoló 207. gárda önjáró tüzérdandár 21 kilótt (ebből 19 kiégett) SzU-100-at vesztett. A XVIII. harcoksihadtest zöme a III. páncéloshadtest ellen harcolt Seregélyes és Pusztaszabolcs közötti terepszakaszon, ahol március 6–15. között elveszített legkevesebb 44 harcoksit és önjáró löveget, melyből kiégett 24 T-34 és T-34/85, 13 SzU-76 és egy SzU-100.¹³⁵ A XXXV. gárda lövészhadtest saját jelentései szerint elvesztett 151 halottat, 618 sebesültet, és legkevesebb 551 eltűntet.¹³⁶ Az anyagi veszteségről pontos adat nem áll rendelkezésre.

BIBLIOGRÁFIA

- Armored Bears, 2013. Armored Bears. The German 3rd Panzer Division in World War II. Vol. 2. Mechanicsburg, 2013.
- Fejezetek Fejezetek hazánk felszabadításának történetéből, Budapest, 1960.
- Frieser 2011. Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg, Szerk. *Frieser, Karl-Heinz*. Bd. 8. München, 2011.
- Jentz 1995. *Jentz, Thomas L.*: Germany's Panther Tank. Atglen PA, 1995.
- Lippai 2009. *Lippai Péter*: A küldetésorientált katonai vezetésszemlélet lehetőségei és korlátai egy hadtörténelmi példán keresztül bemutatva. (Kézirat, doktori értekezés.) Budapest, 2009.
- Liptai – Babin 1981. Hősök. A Szovjetunió hősei a magyarországi felszabadító harcokban 1944–1945. Szerk. *Liptai Ervin – Babin, A. I.* Budapest, 1981.
- Maier 2004. *Maier, Georg*: Drama between Budapest and Vienna. Winnipeg, 2004.
- Schneider 2004. *Schneider, Wolfgang*: Tigers in Combat 1. Mechanicsburg, 2004.
- Senger und Etterlin 1962. *Senger und Etterlin, F. M. v.*: Die 24. Panzer-Division, vormalis 1. Kavallerie-Division. Neckargemünd, 1962.
- Stoves 1961. *Stoves, Rolf*: 1. Panzer Division, 1935–1945. Bad Nauheim, 1961.
- Szabó – Számvéber 2009. *Szabó Péter – Számvéber Norbert*: A keleti hadszíntér és Magyarország 1943–1945. Budapest, 2009.

¹³⁵ A veszteségi adat tartalmazza azt a három T-34 harcoksit is, melyeket március 13-án lőttek ki a németek, de a szovjetek képesek voltak hátravonni őket. A harcoksihadtest összefoglaló jelentései a személyi veszteségekre a tárgyalt időszakban nem térnek ki.

¹³⁶ A számban benne foglaltatnak az I. gárda megerősített körlet veszteségi adatai is, mely március 7-én lépett a 35. gárda-lövészhadtest alárendeltségébe. Az eltűntek száma mind erre az alakulatra vonatkozik és csak a március 10-ig tartó időszakra értendő.

RÖVIDÍTÉSEK

BA-MA	Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg
N106	Nachlass Hermann Breith
HL	Hadtörténelmi Levéltár, Budapest
KTB/H.Gr.	Mikrofilmtár, Kriegstagebuch Ia der Heeresgruppe Süd. KTB/H.Gr. Süd. A Dél Hadseregsorozat mikrofilmen őrzött iratanyaga, 1945. februártól márciusig, mellékletekkel, jelentésekkel.
TGy. 3085.	Hermann Balck német tábornok visszaemlékezése a magyarországi harcokról és a fegyverszünetről. Tanulmánygyűjtemény, 3085. sz.

András Kerekes

THE GERMAN THIRD ARMOURED CORPS IN THE CAMPAIGN “FRÜHLINGSERWACHEN”,
6–15 MARCH

Summary

The German Army Division South managed to take the initiative in the operations on the theatre of war in Hungary in early January 1945. Hitler hoped that he would be able to eliminate the bridgehead of the Third Ukrainian Front, which was set up west of the Danube, with the great number of armoured troops attacking in one direction. The left wing of the forces delivering the main attack between Lake Balaton and Lake Velence had to be covered by the Third Armoured Corps, led by General Hermann Breith. Following the forced-pace replacements and recreations, the corps took the village Seregélyes relatively quickly at the beginning of the campaign “Frühlingserwachen”, but then the conditions of the roads and the terrain delayed them for three days. This delay gave the Soviets enough time to strengthen their defence, which finally became unbreakable. Although later on the corps, reinforced with a new armoured division, occupied the locations along the southern shore of Lake Velence, the German attack got stuck for good by 14 March on the front line Kápolnásnyék-Pusztaszabolcs West-Seregélyes East. The German attack eventually failed.

András Kerekes

DAS III. DEUTSCHE PANZERKORPS IN DER PLATTENSEEOFFENSIVE, 6–15. MÄRZ 1945

Resümee

Anfang Januar 1945 gelang es der deutschen Heeresgruppe Süd, die Initiative in Bezug auf Kriegsoptionen auf dem Kriegsschauplatz Ungarn an sich zu reißen. Hitler erhoffte sich, dass er mit den in eine Richtung gelenkten Angriffen des Panzerverbandes von bedeutender Stärke den westlich der Donau herausgebildeten Brückenkopf der 3. Ukrainischen Front wird zerschlagen können. Dem linken Flügel der Kräfte, die zwischen dem Balaton (Plattensee) und dem Velencei-tó (Velencer See) für die Hauptangriffe verantwortlich war, musste das von Hermann Breith, General der Panzertruppe, gelenkte III. Panzerkorps Deckung bieten. Das in anstrengendem Tempo ergänzte und retablierte Panzerkorps besetzte zu Beginn der Plattenseeoffensive ziemlich rasch die Großgemeinde Seregélyes, musste jedoch aufgrund des Zustandes der öffentlichen Straßen und des Geländes drei Tage lang stillstehen. Dies bot den Sowjets ausreichend Zeit, um ihre Verteidi-

gung weiter zu verstärken, die schließlich undurchdringlich wurde. Das später mit einem weiteren Panzerkorps verstärkte Korps besetzte zwar die Siedlungen am Südufer des Velencei Sees, jedoch blieb der deutsche Angriff am 14. März nunmehr entlang der Front Kápolnásnyék-Pusztaszabolcs (West) und Seregélyes (Ost) stecken. Der deutsche Angriff scheiterte damit letztendlich.

András Kerekes

LE 3e CORPS BLINDÉ ALLEMAND DANS L'OPÉRATION FRÜHLINGSERWACHEN,
6-15 MARS 1945

Résumé

Début janvier 1945, le Groupe d'armée Sud allemand est parvenu à prendre l'initiative des opérations sur le théâtre d'opérations de Hongrie. Hitler espérait qu'il pourrait supprimer la tête de pont du 3e front ukrainien installée à l'ouest du Danube avec des offensives unidirectionnelles menées par un nombre important d'unités blindées. L'aile gauche des forces de frappe principale opérant entre les lacs Balaton et Velencei devait être couverte par le 3e corps blindé commandé par le général de blindés Hermann Breith. Au début de l'opération Frühlingserwachen, ce corps blindé qui fut renforcé à la va-vite et qui manquait de repos a tout de même occupé assez rapidement la commune de Seregélyes, mais il est ensuite resté bloqué trois jours à cause du mauvais état des routes et du terrain. Ces trois jours ont permis aux Soviétiques de renforcer leur défense à tel point qu'elle est devenue impénétrable. Plus tard, le corps d'armée renforcé par une autre division blindée a tout de même réussi à prendre les communes de la rive sud du lac Velencei, mais l'offensive allemande s'est définitivement arrêtée le 14 mars sur la ligne de front Kápolnásnyék-Pusztaszabolcs Ouest-Seregélyes Est. Finalement, l'offensive allemande s'est soldée par un échec.

Андрас Керекеш

НЕМЕЦКИЙ III. ТАНКОВЫЙ КОРПУС В ВОЕННОЙ ОПЕРАЦИИ «FRÜHLINGSERWACHEN»
С 6-ОГО ПО 15-ОЕ МАРТА 1945 ГОДА

Резюме

В начале января 1945-ого года немецкой Группе Южной Армии удалось захватить оперативную инициативу на венгерском театре военных действий. Гитлер надеялся на то, что ему удастся ликвидировать сформированный на западе от Дуная плацдарм 3-его Украинского фронта атаками в одном направлении, используя значительное количество бронетехники. Левый фланг ударных сил между озерами Балатон и Веленце должен был прикрывать III. Танковый корпус, который возглавлял генерал танкист Герман Брайт. Укомплектованный и отдохнувший танковый корпус в начале операции «Frühlingserwachen» (Весеннее пробуждение) относительно быстро завоевал большое село Шерегейеш, но из-за состояния дорог и местности в течение трех дней корпус был вынужден застрять там, это обеспечило достаточное время советским войскам для дальнейшего укрепления своей защиты, что в конечном итоге упрочило непробиваемость. Несмотря на то, что позже, тот же корпус, укрепленный еще одной танковой дивизией занял села, расположенные на южном берегу озера Веленце, немецкое нападение окончательно было приостановлено до 14 марта на восточной линии фронта Капольнашнек-Пустасаболч Западный Шерегейеш. Немецкая атака в конечном счете, закончилась неудачей.